

Denetim Odağı ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma

The Relationship between Locus of Control and Organizational Citizenship Behavior: A Study on University Students

Ali Rıza TERZİ*

Balıkesir Üniversitesi

Öz

Bu araştırmada denetim odağı (DO) ve örgütsel vatandaşlık davranışı (ÖVD) arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmış, araştırma Balıkesir Üniversitesi'ne bağlı bir fakülte ve dört meslek yüksekokulundan 252 kişilik öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmada denetim odağı ile ilgili olarak Rotter (1966) tarafından geliştirilen ve Dağ (1991) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Rotter Denetim Odağı Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Örgütsel vatandaşlık davranışı ile ilgili olarak kullanılan ölçek araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Verilerin analizinde bağımsız t- testi, korelasyon ve regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin göstermiş oldukları ÖVD, cinsiyet ve okul türü açısından anlamlı olarak farklılaşmıştır. Denetim odağı ve ÖVD arasında düşük- negatif yönde ilişkiler belirlenmiştir. Araştırmada denetim odağının ÖVD' nin bir yordayıcısı olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Denetim odağı, örgütsel vatandaşlık davranışı, örgütsel davranış.

Abstract

This study aimed to examine the relationship between locus of control (LOC) and organizational citizenship behavior (OCB). It was carried out on a student group of 252 participants from one faculty and four vocational schools at Balıkesir University. Rotter's Locus of Control Scale (RLCS) whose adaptation into Turkish was previously made by Dağ (1991) was used in this study. The scale used in regards to OCB was developed by the researcher. Independent t-test, correlation coefficient and regression analysis were used to analyze the data. OCB revealed is found to be significantly different in terms of gender and school type. A low-negative direction in the relationship was found between LOC and OCB. It was concluded that LOC is not a predictor of OCB.

Keywords: Locus of control, organizational citizenship behavior, organizational behavior.

Summary

Purpose

Organizational Citizenship Behavior (OCB) has been one of the popular concepts studied mostly in organization and management literature since the beginning of 1980s. It depends on the interest that it is one of the variables used in explaining organizational citizenship.

Many studies related to OCB and other organizational variables were conducted to explain organizational behavior. However, the number of the studies examining the relationships between OCB and locus of control is fairly limited. As organizational behavior is thought to be concerning the individual, locus of control appears as a variable. In the present study, it was aimed to examine the relationships between locus of control (LOC) and OCB, and the study was carried on a student group that was researched little in the literature of study.

* Yrd. Doç. Dr. Ali Rıza TERZİ, Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, terzioglu53@hotmail.com

Participants

Programs aiming to train teachers in elementary education at Necatibey Faculty of Education (NFE) and four schools among the twelve vocational schools (Balıkesir, Bigadiç, Dursunbey, Susurluk) in 2008-2009 academic year at Balıkesir University constituted the sample group of the study. Vocational schools of higher education were added to the sample group by simple random sampling method. The sample group of the study consisted of 130 students (85 female, 45 male) from vocational high schools, and 122 students (51 female, 71 male) from Necatibey Education Faculty. Also, the sample group included senior students attending evening classes at faculty and vocational schools

Instruments

Rotter Locus of Control Scale adapted by Dağ (1991) and developed by Rotter (1966) was used as locus of control in the study. The reliability coefficient found by Dağ (1991) was found to be .83, and the Cronbach alpha internal consistency coefficient was .70. The organizational citizenship scale used in study was developed by the researcher.

Results

In the study that investigated the relationship between locus of control and organizational citizenship is researched on university students, it was determined that male students are more internally focused than female students. OCB levels of female and male students participating in the study are at the same level for altruism sub-dimension.

It was found that there exist significant differences in terms of internally focused ones in altruism sub-dimension and total organizational citizenship levels between locus of control and organizational citizenship in the study.

It was observed in the study that negative correlations are found to be significant between locus of control and organizational citizenship behavior although the correlations are low. When the results obtained from simple regression analysis in regards to whether locus of control predicts organizational citizenship or not are examined, it was found that 4.6% part of the changes in organizational citizenship behavior has been able to explain by locus of control.

Conclusion

According to the findings obtained, the locus of control of male students is lower than female students. In other words, male students are more internally focused when compared to female students. It is understood from the independent t-test made to determine the difference that significant difference exists in favor of males.

When the point of organizational citizenship displayed by students in their schools is analyzed in terms of their genders, males have higher points both in civil virtue and altruism dimensions being sub-dimensions of the scale used in the study.

The difference occurred in organizational citizenship with regard to schools in the study can be explained in the way that cultural capital existing in school provides prestige environmentally, and this also triggers organizational citizenship behavior.

Finally, when the results obtained from simple regression analysis in regards to whether locus of control predicts organizational citizenship or not are examined, 4.6% part of the changes in organizational citizenship behavior was explained by locus of control. According to this conclusion, it appears that locus of control, in other words, internal and external orientation is not a significant predictor of organizational citizenship behavior.

The data to be collected in future studies about the issue can be handled mutually with the evaluations of instructors, student advisers and managers. Furthermore, the detection of the predictability of locus of control on OCB can bring out different results.

Giriş

Örgütsel Vatandaşlık Davranışı (ÖVD), 1980'li yılların başından bu tarafa örgüt ve yönetim alanyazınında üzerinde çokça çalışılan popüler kavramlardan biridir. Bu ilginin temelinde örgütsel davranışı açıklamada kullanılan değişkenlerden biri olması bulunmaktadır.

Örgütsel davranışı açıklamak açısından ÖVD ve diğer örgütsel değişkenlerle ilgili alanyazında çok sayıda araştırma yapılmıştır (Chiu ve Tsai, 2006; Feather ve Rauther, 2004; Moorman, 1993; Podsakoff ve MacKenzie 1994). ÖVD ile denetim odağı arasındaki ilişkileri inceleyen araştırma sayısı azdır. Örgütsel davranış bireyle ilgili yönleri bakımından düşünüldüğünde denetim odağı bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada denetim odağı (DO) ve ÖVD arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Denetim Odağı ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı: Kuramsal Bir Çerçeve

Denetim odağı (DO) ilk defa Rotter tarafından 1966 yılında tanımlanmıştır. Rotter'a göre denetim odağı, bireyin davranışları ile bu davranışların sonuçları arasındaki ilişkiyi algılamasıdır. Bireyin davranışının sonucunda ne olacağına ilişkin olarak geliştirdiği beklentiler ile ilgili olan denetim odağı kavramı, kişinin iyi ya da kötü kendisini etkileyen olayları kendi yetenek, özellik ve davranışlarının sonuçlarına göre ya da şans, kader, talih ve kendisi dışındaki güçlerin işi olarak algılaması eğilimidir (Dönmez,1983; Dönmez, 1986; Dönmez ve Başal, 1985; Köksal, 1991).

Denetim odağı kavramı "içten denetimlilik" ve "dıştan denetimlilik" olarak tanımlanan kişilik eğilimlerini ifade eder (Aslan, 2006). İçten denetimli bireyler olayları değerlendirirken kendi yetenek ve özelliklerine daha fazla yer vermekte ve aldıkları ödül ve cezalardan kendilerini sorumlu tutmaktadırlar. Dıştan denetimliler ise çevrelerinde oluşan olayların gidişatını etkileme yeteneklerinin olmadığını ve yaşamlarının kendi dışındaki güçlerden etkilendiğini belirtmekte, kendilerinin bu konuda herhangi bir şey yapmayacağına inanmaktadırlar (Sulu,2007; Yaşar,2006). Spector (1997) içten denetimli kişilerin işlerinde daha yüksek performans gösterdiklerini, bunun sonucunda da işe ilişkin ödüller aldıklarını, ödüllerin de iş doyumuna yol açtığını ileri sürmektedir.

Denetim odağı kavramının çok sayıda kişilik değişkeniyle veya davranışla ilişkisi incelenmiştir (Dağ,1991). Denetim odağı yönünden bireylerin anlamlı olarak birbirlerinden ayrıldıkları yapılan pek çok araştırma ile ortaya konmuştur (Tümekaya, 2000). Spector (1982) denetim odağının, iş doyumunu, güdülenme ve performans gibi birçok örgütsel değişkenle ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Locke (1983) içsellik yönelimi fazla olanların işlerinde daha yüksek performans ve daha yüksek güdüye sahip olduklarını ifade etmektedir. Nitekim örgütsel değişkenlerle denetim odağı ilişkisini doğrulayan araştırmalara alanyazında rastlanmaktadır (Hoflund, 2004; McMahon; 2007; Jha ve Nair,2008; Siu ve Cooper, 1998).

1980'li yıllardan itibaren örgüt ve yönetim alanyazınında ilgi gören kavramlardan biri örgütsel vatandaşlık kavramıdır. Kavram, ilk kez iş doyumunu ile ilişkilerinin araştırılmasında ekstra- rol davranışı olarak nitelenen davranışları tanımlamak üzere kullanılmıştır (Bateman ve Organ,1983). Alanyazında ÖVD'nin tanımı ile ilgili olarak en çok referans verilen tanım, Organ'ın (1988) "örgütün biçimsel ödül sistemince açık bir biçimde tanımlanmayan, ancak örgütün etkili çalışmasına yardımcı olan, gönüllülüğe dayalı işgören davranışı" olarak verilen tanımdır (DiPaola ve Hoy, 2005; Lievens ve Anseel, 2004; Podsakoof ve diğerleri, 2000).

Örgütsel vatandaşlık davranışı, prososyal örgütsel davranış, özgecilik, ekstra-rol davranışı, iyi asker sendromu kavramları ile de tanımlanmaktadır. Ekstra rol davranışı işgörenlerin gönüllü olarak örgüt faaliyetlerine katılmalarını, pro-sosyal davranış ise işgörenlerin diğer işgörelere yönelik ve örgütün refahını artırmak amacıyla sergilediği olumlu davranışlar olarak ifade edilmiştir (Brief ve Motowidlo, 1986; Borman ve Motowidlo,1997; Cushman, 2000; Podsakoff ve diğerleri, 2000; Taşçı ve Koç; 2007). ÖVD'nin temelinde yatan gönüllülüğün kasıt, bu davranışın bireyin görevinin gerektirdiği bir davranış değil, tercihe bağlı olarak yaptığı bir davranış olmasıdır (Aslantaş ve Pekdemir, 2007; Özen-İşbaşı,2000). Örneğin, bir öğretim

elemanının ders öncesi hazırlık yapması, ders anlatması, araştırma yapması türünden davranışlar, örgütsel vatandaşlık davranışı olarak nitelendirilemez.

Örgütsel yurttaşlık anlamında geliştirilen ÖVD kavramı ile ilgili olarak yapılan boyutlandırmalarda alanyazında görüş birliğine rastlanılmamaktadır (Aslan; 2009). ÖVD ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, ÖVD ile ilgili olarak Smith ve diğerleri (1983) özgecilik ve kapsamlı itaat, Graham (1991) örgütsel itaat, sadakat ve katılım, Morrison (1994) fedakârlık, dürüstlük, centilmenlik, katılımcılık, kişilerarası yardım şeklinde boyutlandırmalar yapmaktadırlar. Örgütsel vatandaşlık davranışının boyutları ile ilgili alanyazında bir uzlaşma olmamasına paralel olarak yaklaşık otuz farklı ÖVD belirlenmiştir (Podsakoff, 2000). Bu boyutlar yardım etme, sportmenlik, örgütsel sadakat, örgütsel uyum, bireysel inisiyatif, sivil erdem, kişisel gelişim davranışları olmak üzere yedi başlık altında toplanmıştır (Köse ve diğerleri, 2003). Organ'ın (1988) geliştirdiği beş boyutlu (özgecilik, vicdanlılık, centilmenlik, nezaket ve sivil erdem) sınıflandırması alanyazında en fazla kullanılan sınıflandırmadır (Köse ve diğerleri, 2003; Özdevecioğlu, 2003; Yener ve Aykol, 2009).

Özgecilik, işgörenlerin sorunlar karşısında doğrudan ve gönüllü olarak diğer işgörelere yardım etmesini, *vicdanlılık*, işgörenlerin yükümlülüklerinin ötesine geçerek, örgütün işleyişine gönüllü olarak katkıda bulunmalarını, *centilmenlik*, işin neden olduğu kaçınılmaz rahatsızlık ve zorlamalara karşı hoşgörölü olmayı ve işler yolunda gitmediğinde pozitif tutumunu korumayı, *nezaket*, işgörenlerin diğer işgörenler için sorun yaratabilecek hususları önceden belirleyerek çözümünü için önerilerde bulunma ya da sorunun ortaya çıkmasına engel olmayı, *sivil erdem*, bir bütün olarak ve en üst düzeyde örgütsel ilgiyi ve örgütsel yaşama aktif ve gönüllü olarak katılımı ifade etmektedir (Organ ve diğerleri, 1988; Özdevecioğlu, 2003; Podsakoff ve Mackenzie, 1994; Sezgin, 2005).

Örgütsel vatandaşlık davranışıyla ilişki bağlamında yapılan araştırmalar incelendiğinde, yurt dışında ulusal, kültürel, örgütsel ve insan merkezli değişkenler üzerinde çok sayıda araştırmanın yapıldığı gözlenmektedir. Bu araştırmalara örgütsel bağlılık ve iş doyumunu (Chiu ve Tsai, 2006; Feather ve Rauther, 2004; Moorman, 1993; Podsakoff ve MacKenzie, 1994) kültürel ve ulusal bağlamda araştırmalar (Boiral, 2008; Elanain, 2007; Felfe ve Yan, 2009; Lin, 2008), örgütsel adalet (Karriker ve Villiams, 2009), bireysel ve örgütsel çerçevede ÖVD' nin sonuçları (Podsakoff ve diğerleri, 2009) örnek olarak verilebilir.

Yurtiçinde ise örgütsel vatandaşlık davranışı ikibinli yıllardan itibaren örgütsel alanyazının rağbet edilen konularından biri olmuştur. Örgütsel vatandaşlık ile üniversite öğrencilerinin demografik özellikleri arasındaki ilişki (Özdevecioğlu, 2003), okulda öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranış düzeyleri (Çetin ve diğerleri, 2003), örgütsel vatandaşlık, örgütsel bağlılık ve tükenmişlik arasındaki ilişki (Celep ve diğerleri, 2005), örgüt sağlığı ve ÖVD arasındaki ilişki (Buluç 2008), örgütsel bağlılık ve ÖVD (Bolat ve Bolat 2008), iş doyumunu ve ÖVD ilişkileri (Demirel ve Özçınar, 2009), ÖVD ve diğer örgütsel ve bireysel değişkenler ile ilgili yapılan araştırmalardan bazılarıdır. Gerek yurt dışında gerekse yurtiçinde yapılan araştırmaların hemen hemen tamamında örgütsel vatandaşlık davranışlarının güçlü olmasının, ilişkisi araştırılan değişkeni olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır (Buluç, 2008).

Yurtiçi ve yurtdışında yapılan çok sayıda araştırma olmasına karşın, bu araştırmanın konusunu oluşturan, ÖVD ile denetim odağı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar sayıca çok kısıtlıdır. Araştırma ile ilgili dolaylı olarak yapılan araştırmalardan, Yücel ve Taşçı (2008) öğretmenlerin kişilik özellikleri ile ÖVD davranışları arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu belirlemiştir. Araştırmayla doğrudan ilişkili olarak yapılan öğretmenlerde denetim odağı ile ÖVD arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında Aktaş (2008), iç denetimlilik ile ÖVD arasında orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu, Barbuto ve Bugenhagen (2006) ise kamu işgörenleri üzerinde yaptıkları araştırmada, denetim odağı ve ÖVD ile diğer örgütsel davranışlar arasında anlamlı ilişkilerin olduğu sonuçlarına varmışlardır.

Araştırma kapsamında bahsedilen ÖVD ile ilişkili araştırmalarda toplanan veriler bir işte

ücret karşılığında çalışanlar üzerinde yapılmıştır. Türkiye’de Özdevecioğlu (2003) ve Çelebi (2007) ÖVD’ yi öğrenciler açısından incelemişlerdir. ÖVD ve denetim odağı ilişkisini öğrenci açısından inceleyen çalışmalara alanyazın incelemesinde rastlanmamıştır. Bu nedenle denetim odağı ve ÖVD ilişkilerini öğrenciler açısından incelemesi, araştırmayı önemli kılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, farklı okullarda okuyan üniversite öğrencilerinin denetim odakları ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1-Öğrencilerin, cinsiyetlerine göre denetim odağı puanları nasıldır?
- 2-Öğrencilerin cinsiyetlerine göre ÖVD arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 3-Okul türlerine göre ÖVD arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- 4-Denetim odağı ile ÖVD arasında ilişki var mıdır?
- 5-Denetim odağı ÖVD’nin yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2008-2009 eğitim öğretim yılında Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi (NEF) ilköğretim ikinci kademeğe öğretmen yetiştiren programlar ve aynı dönemde ikinci sınıfı bulunan on iki meslek yüksekokulundan (MYO) dördü (Balıkesir, Susurluk, Bigadiç, Dursunbey) oluşturmuştur. Meslek yüksekokulları basit rastlantısal örnekleme yolu ile çalışma grubuna dahil edilmiştir. Araştırma fakülte ve meslek yüksekokullarının ikinci öğretimlerinin sayısal ağırlıklı eğitim gören son sınıflarında yapılmıştır. Anılan çalışma grubunda 1100 öğrenci bulunmaktadır.

Ölçme Araçları

Araştırmada denetim odağı ile ilgili Rotter (1966) tarafından geliştirilen ve Dağ (1991) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Denetim Odağı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması için Dağ (1991) tarafından bildirilen test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .83, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ise .70’tir. Ölçek, 23’ü puanlamaya katılan 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanların dış denetimliliğe, düşük puanların ise iç denetimliliğe işaret ettiği bildirilmiştir. Araştırmada kullanılan Öğrencilere Yönelik Örgütsel Vatandaşlık Ölçeği araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesinde Özdevecioğlu (2003) soru kağıdından faydalanılmıştır.

On beş sorudan oluşan ÖVD ölçeği taslağının geçerlik ve güvenilirliğinin test edilmesi için çalışma grubunun dışından 200 öğrenciden oluşan bir gruba ölçeğin ön uygulaması yapılmıştır. Ön uygulamadan elde edilen veriler ile ÖVD’nin faktör yapısının belirlenmesi için Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmış bu kapsamda temel bileşenler analizi ve varimax dik döndürme işlemi uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin iki faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve on maddeden oluştuğu görülmüştür. Altı maddeden oluşan birinci boyut “sivil erdem” ve dört maddeden oluşan ikinci boyut ise “özgecilik” olarak adlandırılmıştır. Sivil erdem boyutunun açıkladığı varyans % 20.97 ve özgecilik boyutunun açıkladığı varyans % 18.79’dur. İki boyutlu yapının açıkladığı toplam varyans % 39.76’dır. Sivil erdem boyutuna ait Cronbach Alfa katsayısı .76 ve özgecilik boyutuna ait Cronbach Alfa katsayısı .63 olarak hesaplanmıştır. Tüm ölçeğe ilişkin Cronbach Alfa katsayısı ise .71’dir. Ölçek, Öğrenci Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ölçeği (ÖÖVDÖ) olarak adlandırılmıştır.

İki faktörlü yapının geçerliğini test etmek amacıyla ayrıca Doğrulamalı Faktör Analizi

yapılmıştır. Doğrulamalı faktör analizi sonucunda ölçeğin iki faktörlü yapısının oldukça iyi uyum göstergeleri ortaya çıkardığı görülmüştür. Kay kare değerinin serbestlik derecesine bölümünün üçten düşük çıkması iyi bir uyumun göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada kay kare değerinin serbestlik derecesine bölümünün sonucu (64.93/34) 1.91 olarak çıkmıştır. Diğer uyum göstergelerinin de oldukça iyi olduğu görülmektedir (GFI=.94; AGFI= .90; CFI= .94; RMSEA=.068). Bu değerler ölçeğin yapı geçerliğinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrencilere yönelik olan hazırlanan Öğrencilere Yönelik Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Ölçeği'nin özgecilik ve sivil erdem şeklindeki iki faktörlü bir yapıyı içermekte oluşu Organ'ın (1988) belirlemiş olduğu beş boyutlu yapı ile karşılaştırıldığında ölçeğin bir sınırlılığı olarak ifade edilebilir. Ancak boyutlandırmalarla ilgili olarak Smith ve diğerleri'nin (1983) özgecilik ve kapsamlı itaat, Graham (1991)'in örgütsel itaat, sadakat ve katılım, Morrison (1994)'un fedakârlık, dürüstlük, centilmenlik, katılımcılık, kişilerarası yardım şeklindeki boyutlandırmaları da göz önünde tutulduğunda ve ayrıca ÖÖVDÖ'nün öğrencilere yönelik oluşu bağlamında bu sınırlılığın kabul edilebilir olduğu ifade edilebilir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada içsel ve dışsal denetimin sınırları olarak 0-11 arası puanlar içsel odaklı oluşa, 12-23 arası puanlar ise dışsal odaklı oluşa işaret etmektedir. Konu ile ilgili olarak alanyazında bu şekilde sınıflamalar vardır (Çolak,2006; Sulu, 2007). Verilerin çözümlenmesinde, aritmetik ortalama, bağımsız t- testi, korelasyon ve regresyon analizi kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin çalışma grubuna uygulanmasıyla 300 ölçek elde edilmiştir. Bunlardan 48 adeti eksik doldurulduğundan çalışmaya dahil edilmemiştir. Veri analizi 252 ölçek üzerinden yapılmıştır. Veri analizine alınan miktar, çalışma grubunun %22,9'unu oluşturmaktadır.

Bulgular

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre denetim odaklarının nasıl oluştuğuna ilişkin bulgular Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1.

Cinsiyetlere Göre Denetim Odağı Farklılığı İçin t-Testi

Denetim odağı	\bar{X}	İçsel (f)	Dışsal (f)	F	t	p
Kız	11,79	63	73	.033	2.189	.030*
Erkek	10.82	62		54		
Σf		125		127		

*p<.05

Tablo 1'de erkek öğrencilerin denetim odağı puanlarının kız öğrencilerin denetim odağı puanlarından (Erkek: \bar{X} =10.82; Kız \bar{X} : 11.79) daha düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha içten denetimli oldukları söylenebilir. Puanlar arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan bağımsız t- testinde (t=2.189; p<.05) erkekler lehine anlamlı bir fark olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki farklılığı gösteren bulgular Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2.

Cinsiyete Göre ÖVD Farklılığı İçin t-Testi

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	F	t	p
Sivil erdem	Kız	136	3.35	.49	.093	-818	.414
	Erkek	116	3.40	.51			
Özgecilik	Kız	136	3.81	.56	.694	-2.422	.016 *
	Erkek	116	4.00	.62			
ÖVD toplam	Kız	136	3.53	.42	.429	-1.863	.064
	Erkek	116	3.64	.45			

*p<.05

ÖVD toplam puanları ve sivil erdem alt boyutunda cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılığın olmadığı Tablo 2'den anlaşılmaktadır. Ancak özgecilik alt boyutunda erkekler lehine (t=-2.242; p<.05) anlamlı bir farklılık vardır. Okullara göre öğrencilerin örgütsel vatandaşlık davranışlarındaki farklılığı gösteren bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.

Okullara Göre ÖVD Farklılığı İçin t-Testi

Boyutlar	Okullar	N	\bar{X}	SS	F	t	p
Sivil erdem	NEF	122	3.39	.47	1.045	.668	.505
	MYO	130	3.35	.53			
Özgecilik	NEF	122	4.01	.60	.386	2.924	.004**
	MYO	130	3.79	.58			
ÖVD toplam	NEF	122	3.64	.44	.003	2.024	.044*
	MYO	130	3.53	.43			

*p<.05 ** p<.01

Tablo 3'te ÖVD toplam puanlarında (t= 2.024; p<.05) ve özgecilik alt boyutunda (t=2.924; p<.01) her iki okul arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu farklılık sivil erdem boyutunda yoktur. Denetim odağı ile örgütsel vatandaşlık davranışı arasında ilişkinin olup olmadığına dair bulguları gösteren Tablo 4 aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.

Denetim Odağı ve ÖVD Arasındaki Korelasyonlar

Boyutlar	1	2	3
Denetim odağı	1		
Sivil erdem	-.15*	1	
Özgecilik	-.21**	.33**	1
ÖVD Toplam	-.21**	.86**	.77**

** p<.01 *p<.05

Tablo 5 incelendiğinde, denetim odağı ve örgütsel vatandaşlık davranışı arasında anlamlı fakat negatif ilişkilerin olduğu gözlenmektedir. Sivil erdem boyutu ile denetim odağı arasında ($r = -0.15$; $p < .05$) negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu; özgecilik ve toplam ÖVD ile ilgili olarak da ($r = -.21$; $p < .01$) negatif-anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Denetim odağının ÖVD'nin yordayıcısı olup olmadığına ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Denetim Odağının ÖVD'yi Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi

Değişkenler	R	R ²	β	t	p
Denetim odağı	.214	.046	-.214	-3.464	.001

Tablo 5'e bakıldığında, denetim odağının örgütsel vatandaşlık davranışını %4.6 olarak açıklayabildiği ($R^2 = .046$) görülmektedir. Başka bir deyişle örgütsel vatandaşlık davranışındaki değişimlerin %4.6'lık kısmı denetim odağı tarafından açıklanmaktadır.

Tartışma

Denetim odağı ve örgütsel vatandaşlık arasında ilişkinin üniversite öğrencileri üzerinde araştırıldığı bu çalışmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha içsel odaklı oldukları belirlenmiştir. Denetim odağı ve cinsiyet araştırmaları ile ilgili olarak alanyazında birbiriyle çelişen sonuçlar vardır. Şöyle ki Korkut (1986), Köksal (1991), Arıca (1995) ve Tümkaya (2000) erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha içsel odaklı olduklarını bildirirken, Jensen ve diğerleri (1990) kadınların erkeklerden daha dışsal olduklarını bildirmektedir (Akt; Yağışan ve diğerleri; 2007). Ören (1989) ise kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha çok içsel odaklı olduklarını bildirmektedir. Denetim odağının cinsiyetler arasında anlamlı farklılık oluşturmadığını bildiren araştırmalar da bulunmaktadır (Gündüz, 1986; Yağışan ve diğerleri, 2007; Yaşar, 2006; Yeşilyaprak, 1988).

Araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin ÖVD düzeyleri özgecilik alt boyutu dışında aynıdır. Özgecilik boyutu; "başarısız arkadaşlarıma yardım ederim", "arkadaşlar arasında kaynaşma için çaba gösteririm", "anlaşmazlıkların çözümünde aktif rol alırım" gibi önermelerden oluşmaktadır. Başka bir deyişle özgecilik boyutu davranışın "birey yönü" ağırlıklı bir boyuttur. Erkek öğrencilerin bu boyutta kızlardan daha aktif çıkmış olması, toplumsal rolleri ile kişilikleri çerçevesinde açıklanabilir. Örgütsel vatandaşlık davranışını belirleyen değişkenler açısından çalışanların "kişiliği" üzerinde sıklıkla durulmuştur. Bireyin kişilik özelliklerinin örgütsel vatandaşlık davranışlarını etkileyen en önemli bir faktör olduğu ifade edilmektedir (Yener ve Aykol, 2009). Nitekim bu araştırmada da erkeklerin daha içsel odaklı oldukları ortaya çıkmıştır. Alanyazında cinsiyetler arasında örgütsel vatandaşlık davranışının erkeklerin lehine farklı olduğu yönünde bulgular (Celep ve diğerleri, 2004; Çelebi, 2007; Çetin ve diğerleri, 2003; Samancı, 2007; Yücel ve Taşçı, 2008) vardır.

Araştırmada okullar açısından örgütsel vatandaşlık davranışında oluşan farklılık, okulda var olan kültürel sermayenin öğrencilere çevresel olarak prestij sağlamakta olduğu bunun da örgütsel vatandaşlık davranışını artırdığı şeklinde yorumlanabilir. Nitekim örgütsel kültürün sistem kuramı çerçevesinde ele alınması (Smircich, 1983; Terzi, 2007), bu yoruma bir dayanak oluşturabilir. Ayrıca örgütsel vatandaşlık davranışının kestirilebilmesi açısından bakıldığında da Podsakoff ve diğerleri (2000), örgütsel özelliklerin ÖVD'nin ortaya çıkışını etkileyen bir faktör olduğunu ileri sürmektedirler. Öğretmenlerin görev yaptığı okul türüne göre örgütsel vatandaşlık davranışlarının anlamlı olarak farklılaştığı bildirilmektedir (Kepenek (2008; Titrek ve diğerleri 2009). Çetin ve diğerleri (2003) ise mezun olunan okulun örgütsel vatandaşlık

davranışını farklılaştırdığını belirlemiştir.

Araştırmada denetim odağı ve örgütsel vatandaşlık davranışı arasında anlamlı fakat negatif ilişkiler bulunmuştur. Bu ilişkilerin anlamı, denetim odağı puanları düştükçe örgütsel vatandaşlık davranışı, başka bir ifade ile içsel odaklılık arttıkça ÖVD artmaktadır şeklinde okunabilir. Ancak korelasyon seviyelerindeki düşüklüğe bağlı olarak bu okumanın ihtiyatlı bir biçimde yapılması gerekir. Aktaş (2008), iç denetim odaklılık, adalet ve dostluk arasında düşük düzeyde ($r=0.20$), dış denetim odaklılık ile vicdanlılık arasında da negatif yönde düşük bir ilişki olduğu ($r=-0.13$)'nu bildirilmektedir. Yine aynı şekilde Barbuto ve Bugenhagen (2006), kamu işgörenleri üzerinde yaptığı araştırmada, denetim odağı ve ÖVD ile diğer örgütsel davranışlar arasında anlamlı ilişkiler tespit etmiştir.

Denetim odağının örgütsel vatandaşlığı yordayıp yordamadığına ilişkin olarak yapılan basit regresyon analizinden elde edilen bulgulara göre örgütsel vatandaşlık davranışındaki değişimlerin %4.6'lık kısmı denetim odağı tarafından açıklanmaktadır. Bu sonuca göre denetim odağının, başka bir deyişle içsel ve dışsal denetimliliğin örgütsel vatandaşlık davranışının önemli bir yordayıcısı olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Sonuç

Bu araştırmanın genel amacı, farklı okullarda okuyan üniversite öğrencilerinin denetim odakları ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek olarak ifade edilmişti. Araştırmanın bu genel amacına paralel olarak demografik özelliklere dayalı farklılıkların olup olmadığı sorularına da cevap aranmıştır. Denetim odağı ve örgütsel vatandaşlık davranışı arasında düşük negatif ilişkiler tespit edilmiştir. Araştırmada denetim odağının örgütsel vatandaşlık davranışının önemli bir yordayıcı olmadığı ortaya konulmuştur.

Bu araştırmanın birkaç sınırlılığı vardır. Öncelikle sınırlı bir grup üzerinde yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar araştırma konusu ile ilgili daha sonra yapılacak araştırmalara katkı sağlayabilir. İkinci olarak ÖVD ile ilgili veri toplarken sadece katılımcının beyanına dayalı veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Bu konuda yapılacak yeni araştırmalarda toplanacak veriler öğretim elemanları, öğrenci danışmanları ve yöneticilerin değerlendirmeleriyle karşılıklı olarak ele alınabilir. Ayrıca denetim odağının ÖVD üzerindeki yordayıcılığının çalışanlar üzerinde tespiti farklı sonuçlar ortaya çıkarabilir.

Kaynakça

- Aktaş, H.G (2008). "Öğretmenlerde Denetim Odağı ve Örgütsel Vatandaşlık." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Arıca, T. (1995). "Üniversite Öğrencilerinde Saldırganlık, Benlik Saygısı ve Denetim Odağı İlişkisi." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan, H. (2006). "Çalışanların İş Doyumu Düzeylerine Göre Depresyon, Benlik Saygısı ve Denetim Odağı Algısı Değişkenlerinin İncelenmesi." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aslan Ş. (2009). Karizmatik Liderlik ve Örgütsel Davranış İlişkisi: Kurumda Çalışma Yılı ve Ücret Değişkenlerinin Rolü. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 256- 275
- Aslantaş C. ve Pekdemir, I. (2007). Dönüşümcü Liderlik, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Örgütsel Adalet Arasındaki İlişkileri Belirlemeye Yönelik Görgül Bir Araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 261-266.
- Barbuto, Jr., J. E. & Bugenhagen, M. J. (2006). Preliminary relation between followers' locus of control and organizational citizenship behavior. *Psychological Reports*, 98 (3), 882-884.

- Bateman, T. S. & Organ, D. W. (1983). Job satisfaction and the good soldier: the relationship between effect and employee "citizenship". *Academy of Management Journal*, 26 (4), 587 - 595.
- Brief, A.P. & Motowidlo, S.J. (1986). Pro-social organizational behaviors. *Academy of Management Review*, 11(4), 710- 725.
- Boiral, O. (2009) Greening the corporation through organizational citizenship behaviors. *Journal of Business Ethics*, 87, 221–236.
- Bolat, İ ve Bolat, T. (2008). Otel İşletmelerinde Örgütsel Bağlılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 75 -94.
- Borman, W.C. & Motowidlo, S.J. (1997). Task performance and contextual performance: the meaning for personel selection research. *Human Performance*, 10, 99- 109.
- Buluç, B.(2008). Ortaöğretim Okullarında Örgütsel Sağlık ile Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 571- 602.
- Celep, C., Sarıdede, U. ve Baytekin, F. (2005). "Eğitim Örgütlerinde Örgütsel Bağlılık, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Tükenmişlik Arasındaki İlişki." XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde Sunulmuş Bildiri, Denizli.
- Celep, C., Polat, S., Elbir, N. ve Yapıcı, E. (2004). Ortaöğretim Okullarındaki Öğretmenlerin Örgütsel Vatandaşlık Tutumları. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultay'ına Sunulmuş Bildiri, Malatya.
- Chiu, S.F. & Tsai, M.C (2006). Relationships among burnout, job involvement, and organizational citizenship behavior, *The Journal of Psychology*, 140(6), 517-530.
- Cushman, J.W. (2000). "Empowerment and the moderating effect of organizational citizenship behaviors on personal hygiene practices in the food services industry," Phd. Thesis, Kansas State University, Kansas.
- Çelebi, N.(2007). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Açısından Öğretim Elemanlarını Değerlendirmesi, XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Tokat, Bildiriler, cilt: 3, 327-334.
- Çetin, M, Yeşilbağ, Y. ve Akdağ, B. (2003). Öğretmenlerin Örgütsel Vatandaşlık Davranışı, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 17, 39- 54.
- Çolak, E,(2006). Meslek Lisesi Makine Bölümü Öğretmenlerinin Denetim Odaklarının Medeni Durum, Yaş, Anne ve Babanın Eğitim Düzeyi Değişkenleri Açısından İncelenmesi, *Edu*, 7, 2(1),
- Dağ, İ. (1991). Rotter'in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)'nin Üniversite Öğrencileri İçin Güvenirliği ve Geçerliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(26), 10- 16.
- Demirel, Y. ve Özçınar M. F. (2009). Örgütsel Vatandaşlık Davranışının İş Tatmini Üzerindeki Etkisi, Farklı Sektörlere Yönelik Bir Araştırma, *Atatürk Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 23(1) 129-145.
- Dönmez, A. (1983). Denetim Odağı ve Çevre Büyüklüğü. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 16 (1), 37- 47.
- Dönmez, A. ve Başal, H. A. (1985). "Çevre Büyüklüğü ve 10-12 Yaş İlkokul Çocuklarında Denetim Odağı (Locus of Control)" *Psikoloji Dergisi*. 5 (18), 7-14.
- Dönmez, A. (1986). "Denetim Odağı: Temel Araştırma Alanları." *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 259- 280.
- Dipaola, M. F. & Hoy, W. K. (2005). Organizational citizenship of faculty and achievement of high school students. *The High School Journal*, 88 (3), 35- 44.
- Elenain, H.(2007). The Five-factor model of personality and organizational citizenship behavior in united arab emirates, *Sam Advanced Management Journal*, 7(3), 47- 58

- Feather, N. T. & Rauter, K. A. (2004). Organizational citizenship behaviours in relation to job status, job insecurity, organizational commitment and identification, job satisfaction and work values. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 77, 81- 94.
- Felfe, J. & Yan, W.H (2009). The impact of workgroup commitment on organizational citizenship behaviour, absenteeism and turnover intention: the case of Germany and China. *Asia Pacific Business Review*, 15(3), 433-450.
- Hancock, J. E. (1988). Needs and reinforcers in student affairs: implications for attrition. *Journal of College Student Development*, 29(1), 25- 30.
- Hoflund, S. E.(2004). "The relationship between job satisfaction and locus of control: a study of employees in financial institutions in Cheyenne, Wyoming", Phd. Thesis, Capella University, Capella.
- Gündüz, Z. (1986). "Okul Başarısı ve Ortaokul Birinci Sınıf Öğrencilerinde Denetim Odağı." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Graham, J.W. (1991). An essay on organizational citizenship behavior. *Employee Responsibilities and Rights Journal*, 4, 249-270.
- Gürbüz, S. (2006). Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ile Duygusal Bağlılık Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 48- 75.
- Jha, S.S, & Nair, S.K. (2008). İnfuence of locus of control, job characteristics and superior-subordinate relationship on psychological empowerment a study in five star hotels. *Journal of Management Research* 8(3), 147-161.
- Karriker, J. & H. Williams, M. (2009). Organizational justice and organizational citizenship behavior: A mediated multifoci model. *Journal of Management*, 35(1), 112-135.
- Kepenek, Ö. (2008). "Öğretmenlerin Meslek Etik İlkelerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışına Etkisi." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Korkut, F.(1986). "İlkokul Öğrencilerinin Kendilerine ve Ailelerine İlişkin Bazı Değişkenlerin Denetim Odakları Üzerindeki Etkisi." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köksal F.(1991). "Denetim Odağı ile Saldırgan Davranışlar Arasında İlişkiler" Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Locke, E. A.(1983). Nature and causes of job satisfaction. in M. D. Dunnette (Ed.), *Handbook of industrial and organizational psychology*. (pp. 1297-1349). Newyork: Wiley
- Lievens, F., & Anseel, F. (2004). Confirmatory factor analysis and invariance of an organizational citizenship behaviour measure across samples in a dutch-speaking context. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 77, 299-306.
- Lin, C.P. (2008). Clarifying the relationship between organizational citizenship behaviors, gender, and knowledge sharing in workplace organizations in Taiwan, *J Bus Psychol*, 22, 241-250.
- Köse, S. Kartal B. ve Kayalı, N. (2003). Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Tutuma İlişkin Faktörlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20, 1- 19
- McMahon, B. (2007)."Organizational Commitment, Relationship Commitment and Their Association with Attachment Style and Locus of Control." Unpublished master thesis, Georgia Institute of Technology.
- Moorman, R. H. (1993). The influence of cognitive and affective based job satisfaction measures on the relationship between job satisfaction and organizational citizenship behavior., *Human Relations*, 46, 759- 776.

- Morrison, E.W. (1994). Role definitions and organizational citizenship behavior: the importance of the employee's perspective. *Academy of Management Journal*, 37(6), 1543–1567.
- Organ, D. W. (1988). *Organizational citizenship behavior: the good soldier syndrome*. Lexington MA: Lexington Books.
- Ören, N. (1989). *Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odağı ve Kendini Kabul Değerleri Arasındaki İlişki*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Özdevecioğlu, M. (2003). Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ile Üniversite Öğrencilerinin Bazı Demografik Özellikleri ve Akademik Başarıları Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20, 117 - 135.
- Özen-İşbaşı, J. (2000). "Çalışanların Yöneticilerine Duydukları Güvenin ve Örgütsel Adaletle İlişkin Algulamalarının Örgütsel Vatandaşlık Davranışının Oluşumundaki Rolü: Bir Turizm Örgütünde Uygulama." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Podsakoff, N.P. Whiting, S.W. Podsakoff, P.M. & Blume, B. D. (2009). Individual-and organizational-level consequences of organizational citizenship behaviors: a meta-analysis, *Journal of Applied Psychology*, 94(1) 122-141.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Paine, J. B., & Bachrach, D. G. (2000). Organizational citizenship behaviors: a critical review of the theoretical and empirical literature and suggestions for future Research. *Journal of Management*, 6(3), 513-563.
- Podsakoff, P. M. & MacKenzie, S. B. (1997). Impact of organizational citizenship behavior on organizational performance: a review and suggestions for future research. *Human Performance*, 10(2), 133-151.
- Podsakoff, P.M. & MacKenzie, S.B. (1994). Organizational citizenship behaviors and sales unit effectiveness. *Journal of Marketing Research*, 31, 351-363.
- Samancı-Kalaycı, G. (2007). "Örgütsel Güven ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Sezgin, F. (2005). Örgütsel Vatandaşlık Davranışları: Kavramsal Bir Çözümleme ve Okul Açısından Bazı Çıkarımlar, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 317- 339.
- Smircich, L. (1983). Concepts of culture and organizational analysis. *Administrative Science Quarterly*, 28, 339- 358
- Smith, C.A., Organ, D.W. & Near J. P. (1983). Organizational citizenship behavior: it's nature and antecedents. *Journal of Applied Psychology*, 81, 653-663.
- Sulu, H. (2007). "Resmi ve Özel İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Tatminleri ile Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Spector, P.E. (1982). Behavior in organizations as a function of employee's locus of control. *Psychological Bulletin*, 21, 482-497.
- Spector, P.E. (1997). *Job satisfaction: application, assessment, cause and consequences*. Thousand Oaks: Sage Publications
- Siu, O. & Cooper, C. L. (1998). A study of occupational stress, job satisfaction and quitting intention in Hong Kong firms: the role of locus of control and organizational commitment, *Stress Medicine*, 14, 55- 66
- Taşçı, D. ve Koç, U. (2007). Örgütsel Vatandaşlık Davranışı - Örgütsel Öğrenme Değerleri İlişkisi: Akademisyenler Üzerinde Görgül Bir Araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 373- 382.

- Terzi, A. R. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Fakülte Kültürüne Yönelik Algıları. *Milli Eğitim*, 176, 98- 107
- Titrek, O. Bayrakçı, M. ve Zafer, D. (2009). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarına İlişkin Görüşleri. *Akademik Bakış*, 17, 88- 107.
- Yener, M. ve Aykol, S.E. (2009). Girişimcilik Değerleri ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 4(1), 255-271.
- Yücel C. ve Taşçı, S. (2008). Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 20, 685-706.
- Yeşilyaprak, B. (1988). "Lise Öğrencilerinin İçsel ya da Dışsal Denetimli Oluşlarını Etkileyen Etmenler." Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Yağışan, N. Sünbül, A .M. ve Yücalan, Ö. B. (2007). Müzik Bölümü Öğrencilerinin Benlik İmgeleri ve Denetim Odaklarının İncelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 243- 262.
- Yaşar, V. (2006) "Farklı Liselerde Öğrenim Görmekte Olan 16–18 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Denetim Odağı Düzeyleri ile Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.